

2

Ft

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA Nr 11

Egz. Nr ~~.....~~

mjr dypl. Czesław KRZEMIŃSKI

**Temat: LOTNICZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI
ZACZEPNEJ I FRONTU UKRAIŃSKIEGO NA UKRAINIE
ZACHODNIEJ I W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ
CZĘŚCI POLSKI**

(13. VII.–30.VIII. 1944 r.)

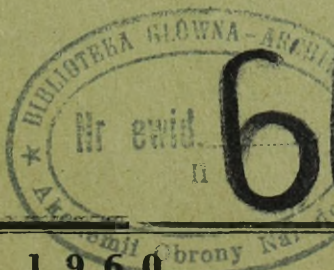
(Skrypt wykładu)

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

~~5155~~

05-000055-001-0

60476

1960

~~~~~

Ft 2

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA Nr 11

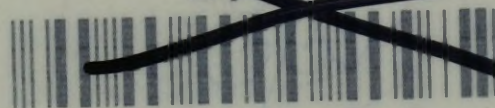
Egz. Nr ~~.....~~

mjr dypl. Czesław KRZEMIŃSKI

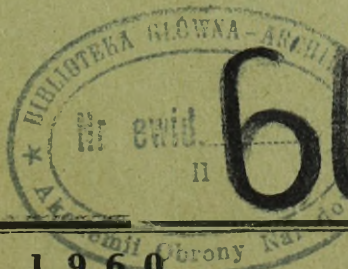
**Temat: LOTNICZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI
ZACZEPNEJ I FRONTU UKRAIŃSKIEGO NA UKRAINIE
ZACHODNIEJ I W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ
CZĘŚCI POLSKI
(13. VII.–30.VIII. 1944 r.)
(Skrypt wykładu)**

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

~~5155~~

05-000055-001-0

60476

1960

~~~~~

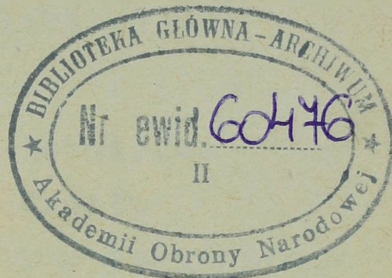
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA nr 11

Rok szkolny 1960/1961.

"Zatwierdzam"
Szef Katedry nr 11

gen. bryg. prof. St. OKĘCKI

mjr dypl. Czesław KRZEMIŃSKI

LOTNICZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI ZACZEPNEJ
I FRONTU UKRAIŃSKIEGO NA UKRAINIE ZACHODNIEJ
I W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ CZĘŚCI POLSKI
/13.VII.-30.VIII.1944 r./

/Skrypt wykładu/

Rembertów

październik

1960 r.

PLAN WYKŁADU:

=====

Temat: Lotnicze zabezpieczenie operacji zaczepnej
1 Frontu Ukraińskiego na Ukrainie Zachodniej
i w południowo-wschodniej części Polski /13.7-
30.8.1944 r./.

Cel: Zapoznać słuchaczy z wykorzystaniem lotnictwa
radzieckiego w operacji zaczepnej 1 Frontu
Ukraińskiego na Ukrainie Zachodniej i w południowo-
wschodniej części Polski.

Czas: 2 godziny szkolne /90 min./

Zagadnienia:

Wstęp.

- I. Położenie stron i plan operacji zaczepnej 1 Frontu
Ukraińskiego.
- II. Planowanie wykorzystania i przygotowanie do działań
lotnictwa.
- III. Zarys działań bojowych lotnictwa w toku operacji.

ZAKOŃCZENIE.

=====

W s t ę p

Operacja zaczepna 1 Frontu Ukraińskiego na Ukrainie Zachodniej i w południowo - wschodniej części Polski została przeprowadzona w lipcu - sierpniu 1944 r. Operacja ta nazywana jest również w historiografii wojskowej szóstym uderzeniem Armii Radzieckiej. W odróżnieniu od uderzeń poprzednich, zadania strategiczne szóstego uderzenia wykonane zostały nie przez grupę Frontów, lecz siłami jednego Frontu.

Natarcie wojsk 1 Frontu Ukraińskiego rozpoczęło się wówczas, kiedy siły nieprzyjaciela na tzw. występie biało - ruskim zostały rozbite i rozpoczęły wycofywanie się na rubież rzeki Narwi i Bugu. Rozbicie sił niemieckich na Białorusi całkowicie zlikwidowało zagrożenie prawego skrzydła i tyłców 1 Frontu Ukraińskiego, które dotychczas istniało i umożliwiło temu Frontowi na przejście do dalszych działań zaczepnych w kierunku zachodnim.

Działania zaczepne 1 Frontu Ukraińskiego rozpoczęły się w dniu 13 lipca 1944 r. przekłamaniem obrony niemieckiej na kierunku rawo-ruskim oraz lwowskim i zakończyły się forsowaniem Wisły i opanowaniem dużego przyczółka w rejonie Sandomierza. W działaniach tych wzięło udział ponad 3000 samolotów radzieckich, które wchodziły w skład 2 armii lotniczej zabezpieczającej natarcie wojsk 1 Frontu Ukraińskiego. W wykorzystaniu lotnictwa radzieckiego w szóstym uderzeniu można znaleźć szereg pouczających momentów, które po-krótko zostaną tu przedstawione.

I. Położenie stron i plan operacji zaczepnej I Frontu
Ukraińskiego.

wojska I Frontu Ukraińskiego po rozgromieniu zasadniczych sił niemieckiej grupy armii "Południe" w rejonie Kamieńca Podolskiego, wyszły w końcu kwietnia 1944 r. na rubież: Torczyn, Brody, Tarnopol, Buczacz, Kołomyja, Krasnoilsk, gdzie zgodnie z decyzją Naczelnego Dowództwa przeszły do obrony i rozpoczęły przygotowanie do działań zaczepnych. Zajmowany front obrony przez wojska I Frontu Ukraińskiego wynosił 440 km.

W skład Frontu wchodziło sześć armii ogólnowojskowych, trzy armie pancerny, jedna armia lotnicza, trzy korpusy pancerny, dwa korpusy kawalerii i jeden samodzielny korpus piechoty.

Na prawe od I Frontu Ukraińskiego w dniu 23 czerwca rozpoczął działania zaczepne I Front Białoruski. Na lewo znajdował się 2 Front Ukraiński, który przygotowywał się do działań zaczepnych w kierunku Jass i Foczaki.

Bezpośrednio przed wojskami I Frontu Ukraińskiego broniła się grupa armii "Północna Ukraina" w sile czterdziestu sześciu dywizji /w tym dziesięć dywizji pancernych i jedna zmotoryzowana/. Ilość ta jednak zmniejszyła się od czasu rozpoczęcia przez wojska radzieckie operacji zaczepnej na Białorusi. Dowództwo niemieckie zmuszone było dla ratowania sytuacji przerzucić część sił /cztery dywizje pancerny i trzy dywizje piechoty/ z Ukrainy Zachodniej na Białoruś.

wojska niemieckie wykorzystując dogodne warunki terenowe w okresie od kwietnia do lipca 1944 r. rozbudowały trzy rubieże /pasy/ obronne o ogólnej głębokości 40 - 50 km. Pierwsza i druga rubież /pas/ rozbudowane były systemem tranzei połączonych rowami łączącymi. Trzecia rubież /pas/ rozbudowana była systemem punktów oporu.

Dowództwo niemieckie z ogólnej liczby trzydziestu dziewięciu dywizji, na głównym pasie rozmieściło dwadzieścia dziewięć dywizji; pozostałe siły rozmieszczono na drugim i trzecim pasie. Dywizje pancerny i zmechanizowane

rozmiszczone zostały na drugim i za drugim pasem obrony w odległości 10-20 km tzn. w taktycznej głębokości obrony. Takie rozmiszczenie związane było z próbą zastosowania przez dowództwo niemieckie swoistej taktyki działających obronnych.

Dążąc do uniknięcia strat dowództwo niemieckie postanowiło na prawdopodobnych kierunkach natarcia wojsk radzieckich wyprowadzić swoje siły z głównego na drugi pas obrony, aby tym samym spowodować wykonanie artyleryjskiego przygotowania ataku przez wojska radzieckie na terenie nie zajętym. Następnie poprzez wykonanie kontrataków i przeciwdzierżeń dywizjami pancernymi /znajdującymi się na drugim pasie obrony/ i siłami wycofanymi z głównego pasa, Niemcy zamierzali rozgromić nacierające główne sgrupowania wojsk radzieckich przed drugim pasem i odtworzyć pierwotne położenie.

Oceniając obronę wojsk niemieckich, należy podkreślić, że do ujemnych jej cech trzeba przede wszystkim zaliczyć brak w głębi zawczasu przygotowanych rezerw oraz odwodów operacyjnych. A więc rozegranie walki obronnej miało nastąpić na głębokości taktycznej. A zatem cały wysiłek wojsk nacierających celowym było skupić na jak najszybsze przekłamanie taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela.

Jak przedstawiał się stan lotnictwa niemieckiego przed rozpoczęciem operacji? W skład lotnictwa niemieckiego wchodziło 700 samolotów, zgrupowanych w dwóch korpusach /4 i 5/, które wchodziły w skład 6 Floty powietrznej. Lotnictwo niemieckie dysponowało silnie rozwiniętą siecią lotnisk, przeważnie stałych, dzięki którym mogło stosować szeroki manewr wzdłuż i w głąb frontu. Ponadto duża ilość lotnisk umożliwiała przemieszczanie jednostek lotniczych z innych kierunków.

Zgodnie z zamiarem Naczelnego Dowództwa Armii Radzieckiej i Frontu Ukraińskiego powinien, wykorzystując powodzenie wojsk radzieckich na Białorusi, wykonać zdecydowane uderzenia na kierunkach: lwowskim i zaworskim i rozgromić grupę armii "Północna Ukraina".

Po przełamaniu obrony niemieckiej na kierunku rawo-ruskim i lwowskim, rozgromieniu tam zasadniczych sił nieprzyjaciela oraz po wyjściu na rubież: Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Jaworów, Halicz, wojska 1 Frontu Ukraińskiego miały rozwinąć w dalszym ciągu natarcie w kierunku zachodnim. Wyjście głównych sił Frontu na nakanę rubież /głębokość 140 km/ miało nastąpić w 5 dniu operacji.

Dla sprawnego i szybkiego przeprowadzenia operacji Naczelne Dowództwo wzmocniło 1 Front Ukraiński jedną armią ogólnowojskową /5A gw./, czterema korpusami lotnictwa, dwoma korpusami piechoty oraz kilkoma jednostkami artylerii i czołgów. Po otrzymaniu wzmocnienia 2 armia lotnicza zabezpieczająca wojska 1 Frontu Ukraińskiego posiadała 3246 samolotów. Tak więc stosunek sił w lotnictwie (przed rozpoczęciem szóstego uderzenia wynosił 4,6:1 na korzyść lotnictwa radzieckiego. 9

Po otrzymaniu zadania dowódcy 1 Frontu Ukraińskiego zdecydował Front ugrupować w dwa rzuty operacyjne, mając w pierwszym rzucie sześć armii ogólnowojskowych, w drugim rzucie jedną armię ogólnowojskową. Dla przełamania obrony nieprzyjaciela na kierunku rawo - ruskim dowódca Frontu nakazał stworzyć zgrupowanie uderzeniowe w składzie dwóch armii ogólnowojskowych, jednej armii pancernej i jednej grupy konno - zmechanizowanej. Zgrupowanie to miało przełamać obronę niemiecką na odcinku 12 km i jako zadanie bliższe opanować rubież rzeki Bug, położoną na głębokości 40 - 50 km. W zadaniu następnym miało opanować Rawę Ruską i wyjść na rubież: Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Magierów, która położona była na głębokości 60-70 km.

Dla przełamania obrony niemieckiej na kierunku lwowskim dowódca Frontu nakazał stworzyć zgrupowanie w składzie dwóch armii ogólnowojskowych, dwóch armii pancernych i jednej grupy konno - zmechanizowanej. Zgrupowanie to miało przełamać obronę nieprzyjaciela na odcinku 14 km i jako zadanie bliższe wyjść na rubież: Busk, rz. Złota Lipa - położoną na głębokości 25 - 40 km. W zadaniu następnym miano opanować Lwów i wyjść na rubież: Jaworów, Nikołajów, rzeka Dniestr - głębokość 100 km.

Z obu zgrupowań uderzeniowych miała być wyznaczona część sił /13 i 60 A/ do działania w ogólnym kierunku na Kamionkę Strumiłową w celu okrążenia i zniszczenia brackiego zgrupowania nieprzyjaciela.

II. Planowanie wykorzystania i przygotowanie do działań lotnictwa.

Przygotowania wojsk 1 Frontu Ukraińskiego do operacji trwały do 12 lipca 1944 roku. W czasie tych przygotowań dużą uwagę zwrócono również na planowanie wykorzystania lotnictwa w operacji.

Lotnicze zabezpieczenie natarcia wykonywała 2 armia lotnicza /dowódca - gen. płk lotnictwa S.A. Krasowski/. Armia ta na początku operacji miała w swoim składzie: dziesięć korpusów lotniczych i trzy samodzielne dywizje lotnicze /razem dwadzieścia osiem dywizji lotniczych/ o łącznej liczbie 3246 samolotów. Ze względu na swój skład i liczbę samolotów 2 armia lotnicza była największym operacyjnym związkiem lotniczym w kampaniach 1944 roku.

Dowódca Frontu postawił 2 armii lotniczej na okres operacji następujące zadania:

- wywalczyć i utrzymać całkowite panowanie w powietrzu skutecznie osłaniając zgrupowania uderzeniowe Frontu; 2

- uderzeniami lotnictwa bombowego i szturmowego obezwładnić artylerię i siłę żywą, wspierając wojska w czasie przełamywania obrony nieprzyjaciela;

- zabezpieczyć wprowadzenie w wyłom frontowych grup szybkich i ich działanie w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela;

- wzbronąć podchodzącym i wycofującym się wojskom nieprzyjaciela zajęcia i organizacji obrony wzdłuż rzeki Bug i Gnizła Lipa;

- prowadzić ciągle rozpoznanie pola walki na korzyść ogólnowojskowego i lotniczego dowództwa;

- nie dopuścić do podejścia odwodów nieprzyjaciela na kierunkach uderzeń wojsk Frontu.

W celu jak najlepszego zabezpieczenia natarcia zgrupowań uderzeniowych Frontu 2 armia lotnicza podzielona została na dwie grupy:

- północną /kierunek rawo-ruski/ w składzie czterech

korpusów lotniczych /2 korpus lotnictwa bombowego, 1 mieszany korpus lotniczy^x/, 5 korpus lotnictwa szturmowego, 7 korpus lotnictwa myśliwskiego/ - razem 1236 samolotów;

- centralną /kierunek lwowski/ w składzie pięciu korpusów lotniczych /4 korpus lotnictwa bombowego, 1 i 3 korpus lotnictwa szturmowego, 5 i 10 korpus lotnictwa myśliwskiego/ - razem 1675 samolotów.

W odwodzie dowódcy armii lotniczej pozostały dwie dywizje lotnicze - 10 dywizja lotnictwa szturmowego i 6 dywizja lotnictwa myśliwskiego - liczące w sumie 223 samoloty. Oprócz tego po wykonaniu pierwszego lotu do odwodu dowódcy 2 armii lotniczej miały przejść dwa korpusy lotnictwa bombowego - 2 i 4 KLB oraz jedna dywizja lotnictwa myśliwskiego z 5 KLM.

Na podstawie zadań postawionych 2 armii lotniczej opracowano plan zastosowania bojowego lotnictwa. W planie tym zostały ujęte zadania wykonywane przez lotnictwo w okresie przygotowawczym i w czasie natarcia wojsk Frontu.

W okresie przygotowawczym lotnictwo miało osłonić przegrupowania wojsk lądowych i własne lotniska oraz prowadzić walkę z rozpoznaniem powietrznym nieprzyjaciela. 2

W noc przed natarciem lotnictwo bombowe i część lotnictwa szturmowego otrzymało zadanie wykonać uderzenie na rejon rozmieszczenia odwodów nieprzyjaciela w rejonach: Złoczów, Zborów, Lwów, Horochów i na najważniejsze jego lotniska w rejonach: Lwów, Stanisławów i Niznanów.

Korpusy lotnictwa myśliwskiego miały utrzymać panowanie w powietrzu tak w okresie przygotowawczym, jak i w okresie prowadzenia operacji.

Działania lotnictwa na pierwsze dwa dni natarcia wojsk lądowych Frontu planowane były bardzo szczegółowo. W pierwszym dniu natarcia 2 armia lotnicza miała siłami dwóch korpusów lotnictwa bombowego wykonać bezpośrednie lotnicze przygotowanie przełamania obrony nieprzyjaciela wykonując ześrodkowane potężne uderzenia na punkty oporu, węzły łączności oraz baterie artylerii nieprzyjaciela na odcinkach przełamania armii ogólnowojskowych. Czas lotniczego

x/ Korpus ten posiadał dwie DL3z i jedną DIM.

przygotowania wynosił 20 minut tzn. od "G"-10 min. do "G"+10 min.

Z chwilą rozpoczęcia przez piechotę i czołgi ataku przedniego skraju obrony nieprzyjaciela oraz w czasie walki w głębi obrony lotnictwo miało obezwładnić żyłe punkty ogniowe i węzły oporu nieprzyjaciela wspierając wojska nieprzerwanymi urzutowanymi działaniami bombowców i szturmowców. Równocześnie z tymi zadaniami lotnictwo miało wykonać ześrodkowane uderzenia na drugie rzuty i wycofujące się wojska nieprzyjaciela, aby wesprzeć zajęcia obrony na rzekach Bug i Śniża Lipa.

Dla wykonania wyżej wymienionych zadań na pierwszy dzień natarcia zaplanowano 6981 samolotów. Z tej ogólnej liczby samolotów, 3871 /tzn. 55 %/ przeznaczono do wsparcia piechoty i czołgów w czasie przełamywania taktycznej głębokości obrony nieprzyjaciela, pozostałe samoloty przeznaczono dla utrzymania panowania w powietrzu i wykonania uderzeń na odwody nieprzyjaciela.

W drugim dniu operacji 2 armia lotnicza powinna była nadal wspierać działania bojowe armii ogólnowojskowych oraz zabezpieczyć wprowadzenie w wyłom grup szybkich Frontu ich działania w głębi operacyjnej.

Z 3144 samolotów zaplanowanych do wykorzystania w drugim dniu natarcia, 1120 samolotów /czyli 35 %/ przeznaczono do zabezpieczenia działań grup szybkich.

Podział związków taktycznych lotnictwa do zabezpieczenia działań grup szybkich i do wsparcia armii ogólnowojskowych przedstawia załącznik 1 i 2.

Należy nadmienić, że w drugim dniu natarcia część związków taktycznych lotnictwa operacyjnie podporządkowano dowódcom armii pancernych oraz dowódcom grup konna-zmechanizowanych.

Tak więc w planowaniu lotniczego zabezpieczenia przewidziano:

- zdecydowane zmasowanie lotnictwa na kierunkach głównych uderzeń i maksymalne jego użycie na korzyść armii ogólnowojskowych w czasie przełamywania przez nie taktycznej głębokości obrony przez wykonanie ześrodkowanych uderzeń i prowadzenie urzutowanych działań na siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela;

- z obwiałą wprowadzenia w wyłom armii pancernych i grup konno - zmechanizowanych wydzielenie znacznej części lotnictwa szturmowego i myśliwskiego w operacyjne podporządkowanie dowódców tych grup szybkich;

- wydzielenie całego lotnictwa bombowego 2 AL i części sił lotnictwa myśliwskiego do dowódcy armii lotniczej, co dawało dowódcy Frontu możliwość wpływu w sposób istotny na działania bojowe wojsk stosownie do sytuacji operacyjnej.

W okresie przygotowawczym do operacji dużą uwagę zwrócono na organizację współdziałania lotnictwa z wojskami lądowymi. Dla oznaczania przedniego skraju wojsk i ujednoczenia wskazywania celów opracowano jednolitą tabelę sygnałów. Dowódcy korpusów lotniczych znajdowali się na punktach obserwacyjnych dowódców wspieranych armii ogólnowojskowych i pancernych, a dowódcy dywizji lotniczych - na punktach obserwacyjnych dowódców wspieranych korpusów armijnych i pancernych. Dowódcy korpusów lotniczych mieli swych przedstawicieli z własnymi środkami łączności w dywizjach piechoty i brygadach pancernych.

Zasady organizacji współdziałania pomiędzy 2 armią lotniczą, a ogólnowojskowymi i pancernymi armiami podane zostały w dyrektywie operacyjnej dowódcy Frontu, w której podano zadania armiom ogólnowojskowym i pancernym z oznaczeniem celu, czasu i rubieży, jak również zadania lotnictwa w celu zabezpieczenia działań tych armii.

W planach współdziałania poszczególnych armii pancernych i ogólnowojskowych ujęte były również zadania lotnictwa.

Wszystkie zagadnienia współdziałania między elementami ugrupowania bojowego korpusów armijnych a wspierającym lotnictwem uzgodniono w terenie w czasie rekonesansów. Podczas tych rekonesansów przedstawiciele lotnictwa sprecyzowali zadania lotnictwa, a dowódcy związków taktycznych ogólnowojskowych poinformowali ich szczegółowo o działaniach bojowych wojsk w czasie natarcia.

Całość zagadnień współdziałania we wszystkich ogniwach została omówiona i uzgodniona do 12 lipca 1944 roku.

W celu należytego zabezpieczenia lotów bojowych, odpowiedzialne zadania w okresie przygotowawczym wykonała służba nawigatorska oddziałów i związków lotniczych. Zbudowano i ustawiono cały szereg sztucznych obiektów orientacyjnych. Biorąc pod uwagę jednorodność terenu / brak charakterystycznych obiektów orientacyjnych /, wyłożono na ziemi dodatkowe znaki - cyfry, litery, wakielki dobrze widoczne z powietrza i znaczne ułatwiające prowadzenie orientacji, zwłaszcza dla młodych załóg.

Do rozpoczęcia operacji dowódcy i piloci szeregowo zapoznali się z zadaniami, które mieli wykonywać podczas natarcia.

III. Zarys działań bojowych lotnictwa w toku operacji.

Operację wojsk 1 Frontu Ukraińskiego ze względu na jej charakter i przebieg działań, można podzielić na trzy zasadnicze etapy:

- I etap - przełamanie taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela i okrążenie brodzkiego zgrupowania wojsk niemieckich /13 - 18.VII.1944 r./.

- II etap - likwidacja brodzkiego zgrupowania nieprzyjaciela, opanowanie Lwowa, forsowanie rzeki San i przejście do natarcia wojsk lewego skrzydła Frontu /19-27.VII.1944 r./.

- III etap - forsowanie Wisły i walki o utrzymanie przyczółka sandomierskiego /28.VII. - 30.VIII.1944 r./.

a/ Działania bojowe lotnictwa w pierwszym etapie operacji /13-18.VII.1944 r./.

Natarcie wojsk Frontu na kierunku rawo-ruskim zostało poprzedzone rozpoznaniem walką 12 lipca o godz. 22.00. Rozpoznanie to powodzenia nie miało. Dowództwo niemieckie oczekując, że z rana rozpocznie się artyleryjskie przygotowanie, przed świtem zaczęło wycofywać swoje siły z głównego pasa obrony. Rano 13 lipca przeszły do natarcia bataliony wydzielone wsparte przez artylerię i lotnictwo, które wypierając artylerię nieprzyjaciela, wkłamały się w głąb jego obrony na głębokość 7 - 8 km. W ślad za batalionami wydzielonymi przeszły do natarcia pierwsze rzuty dywizji, które do końca dnia podeszły

do drugiego pasa. 2 armia lotnicza w czasie działań batalionów wydzielonych 13 lipca wykonała 664 samoloty.

Próby przełamania drugiego pasa obrony z marszu powodzenia nie miały. Drugi pas przełamano dopiero 13 lipca po jednogodzinnym artyleryjskim przygotowaniu.

Wprowadzając w wyłom grupy szybkie wojska radzieckie na kierunku rawo - ruskim uzyskały powodzenie. 3 armia gw. i 13 armia wykorzystując powodzenie wojsk szybkich do świtu 18 lipca opanowały rubież: Słodzimierz Wołyński, Sokal, Krystynopol, Stelec - Beżski, Toporów, Kadłubiska, zamykając w okrążeniu brodzkie zgrupowanie nieprzyjaciela z północy, północnego zachodu i zachodu.

Inaczej rozwijało się natarcie na kierunku lwowskim. Radzieckie oddziały rozpoznawcze i bataliony wydzielone działające 13 i 14 lipca zdołały tylko opanować niewielkie odcinki pierwszej i drugiej transzei i zatrzymane ogniem przez nieprzyjaciela zaległy. Wobec tego dowódca Frontu zdecydował przeprowadzić lotnicze i artyleryjskie przygotowanie w pasie 60 i 38 armii oraz przejść do natarcia głównymi siłami. W drugiej połowie dnia 14 lipca po półtoragodzinnym artyleryjskim przygotowaniu ataku i wykonaniu ześrodkowanego uderzenia lotnictwa, w którym brało udział jednocześnie przeszło 600 samolotów, przeszły do natarcia siły główne 60 i 38 armii.

Pod wieczór 14 lipca obie armie posunęły się na głębokość 3 - 7 km, przełamały główny pas obrony nieprzyjaciela od Makropol do Jeziorna.

W toku przełamania głównego pasa taktyczne i część operacyjnych odwodów ściąganych przez nieprzyjaciela zostało rozbitych przez wojska Frontu.

W rozbiciu operacyjnych odwodów nieprzyjaciela brało także udział lotnictwo Frontu. O godzinie 17.00 14 lipca zostało wykonane ześrodkowane uderzenie lotnictwa szturmowego na kolumnę wojsk nieprzyjaciela wychodzącą z lasów na Kołtów. O godzinie 19.00 wykonano drugie ześrodkowane uderzenie w składzie 514 samolotów na kolumny nieprzyjaciela wychodzące ze Złoczowa na Płuchów.

15 lipca dowództwo niemieckie chcąc zlikwidować zarysowujący się wylom w głównym pasie obrony i zahamować natarcie wojsk Frontu na Lwów przedsięwzięło przeciwuderzenie przeciwko 38 armii siłami dwóch dywizji pancernych /do 170 czołgów/ z rejonu Zborów. Przeciwuuderzenie było nieoczekiwane dla 38 armii i jej czołowe oddziały musiały cofnąć się o 2 - 4 km. Wskutek tego lewe skrzydło 60 armii posuwającej się naprzód zostało otwarte.

W celu zlikwidowania niebezpieczeństwa zarysowującego się na lewym skrzydle przełamania dowódca Frontu rozkazał dowódcy 2 armii lotniczej ześrodkowanymi uderzeniami lotnictwa bombowego i szturmowego rozbić zgrupowanie pancerne nieprzyjaciela.

Wykonując rozkaz dowódcy Frontu lotnictwo wykonało dwa zmasowane uderzenia na rejon zgrupowania czołgów nieprzyjaciela, jak również na czołgi działające w ugrupowaniu bojowym. W pierwszym uderzeniu wykonywanym między godziną 14.30 a 15.00 brało udział 586 samolotów bombowych i szturmowych pod osłoną 150 samolotów myśliwskich. W drugim uderzeniu jednocześnie uczestniczyło 440 samolotów bombowych i szturmowych pod osłoną 100 samolotów myśliwskich.

W toku wykonywania zmasowanych uderzeń wykonywano ześrodkowane uderzenia na rejon skupienia czołgów nieprzyjaciela grupami korpuśnymi w składzie 165 - 180 samolotów bombowych i 100 - 120 samolotów szturmowych.

Należy podkreślić, iż w następstwie uderzeń lotnictwa nieprzyjacielskie zgrupowanie wykonujące przeciwuderzenie poniosło duże straty i jego siła uderzeniowa znacznie się zmniejszyła. Skuteczność tych działań lotnictwa radzieckiego była bardzo duża. Niektóre jednostki pancerne nieprzyjaciela przestały w ogóle istnieć. Oto ce zeznali wzięci do niewoli żołnierze 113 pułku zmechanizowanego: "... Nasz pułk, przetrzucony w dniu 14 lipca do tego rejonu, miał w swym składzie 50 nowych czołgów, które jeszcze nie brały udziału w walce. Pułk został zgrupowany na północ od miejscowości Pluchów z zadaniem wsparcia kontratakujących pierwszych rzutów dywizji pancernych. O godz. 15.00, gdy radzieckie bombowce ponownie zbombardowały zgrupowanie, powstał niesamowity chaos. Wszystkie czołgi stanęły w płomieniach. Wokoło eksplodowała amunicja,

materiały pędne i samochody. Spośród żywych ludzi pozostała jedynie osiemdziesiąciu, którzy w komplecie uśmięli się do niewoli"x/.

Ważną rolę w niszczeniu kontratakujących wojsk nieprzyjaciela na skrzydłach wyłomu i w osłonie wprowadzonych w wyłom armii pancernych od uderzeń lotnictwa niemieckiego odegrało lotnictwo Frontu.

W samym tylko dniu 16 lipca lotnictwo 2 AL wykonało dwa masowe uderzenia na zgrupowanie nieprzyjaciela w rejonie Płuchów, w których brało udział 816 samolotów. W ciągu 18 lipca 50 armia we współdziałaniu z częścią sił 3 armii gw. i 4 armii pancernej oraz lotnictwem kontynuowały uporczywe walki z kontratakującymi zgrupowaniami nieprzyjaciela w rejonach: Koltów, Sasów, Złoczów.

Ogółem w okresie od 16 do 18 lipca lotnictwo Frontu, wykonując ześrodkowane uderzenia na kontratakujące zgrupowania nieprzyjaciela oraz zabezpieczając wprowadzenie w wyłom grup szybkich, wykonało 5828 samolotolotów. Lotnictwo myśliwskie stoczyło 128 walk powietrznych, w których zestrzelono 107 samolotów nieprzyjaciela.

W wyniku sześciodniowego natarcia /od 13 do 18 lipca/ wojska 1 Frontu Ukraińskiego zamiast zaciętki opór nieprzyjaciela przełamały jego obronę na froncie 200 km, posunęły się na głębokość 50 - 80 km i okrążyły przy tym w rejonie Brody i na południowy zachód do ośmiu dywizji nieprzyjaciela o ogólnej liczebności około 6 tysięcy żołnierzy.

b/ Działania bojowe lotnictwa w drugim etapie operacji

/19-27.VII.1944 r./.

Okrażone zgrupowanie nieprzyjaciela w rejonie Brody likwidowane było w ciągu czterech dni - od 19 do 22 lipca. W jego niszczeniu brały udział wojska 60 armii i grupy konno - zmechanizowanej generała Sokolowa, jak również lotnictwo 2 AL.

Rano 20 lipca Niemcy siłami dwóch dywizji piechoty z rejonu Biały Kamień wykonali uderzenie na Złoczów
r/ Płk N. Bakul, "Udział lotnictwa radzieckiego w szóstym uderzeniu", Wojskowy Przegląd Lotniczy nr 7/1953 r., s. 118.

w celu przełamania obrony radzieckiej i wyprowadzenia z okrążenia swych sił. W celu okazania pomocy swym okrążonym wojskom, dowództwo niemieckie, po zgrupowaniu w rejonie Złoczowa ostatnich swych jednostek pancernych oraz piechoty, przedsięwzięło zacięte ataki w kierunku północnym, chcąc wyjść na spotkanie okrążonemu zgrupowaniu.

W tej sytuacji dla rozbicia okrążonych wojsk nieprzyjaciela i uniemożliwienia im wyjścia z okrążenia wykorzystane zostały na szeroką skalę związki lotnictwa bombowego i szturmowego 2 armii lotniczej.

Lotnictwo bombowe i szturmowe w ciągu 19, 20 i 21 lipca nieprzerwanie wykonywało uderzenia na zgrupowania wojsk nieprzyjaciela. Działania prowadzone były jednocześnie przez małe i duże grupy szturmowców i bombowców. Samoloty radzieckie dalej i nocą prowadziły intensywne rozpoznanie ruchów wojsk nieprzyjaciela. Każda wykryta kolumna poddawana była intensywnemu bombardowaniu. W ciągu nocy nad okrążonym zgrupowaniem nieprzyjaciela systematycznie latały słabosilnikowe samoloty bombowe /Po-2/, które niszczyły wykryte cele i nekowały nieprzyjacielską siłę żywą.

W toku odpierania ataków nieprzyjaciela wojska radzieckie przy wsparciu lotnictwa coraz bardziej zacieśniały wewnętrzny front okrążenia. Do końca dnia 22 lipca okrążone zgrupowanie zostało ściśnięte w niewielkim rejonie ostrzelanym ze wszystkich stron ogniem artylerii. Nieprzyjaciel widząc beznadziejność swej sytuacji skapitulował.

W toku walk wojska Frontu zniszczyły 30 tysięcy i wzięły do niewoli 17 tysięcy szeregowych i oficerów nieprzyjaciela.

W pomyślnej likwidacji brodzkiego zgrupowania nieprzyjaciela niemałą rolę odegrało lotnictwo 1 Frontu Ukraińskiego, które w ciągu 3 dni /19 - 21 lipca/ wykonało 2340 samolotolotów uderzając wojskiem nieprzyjaciela duże straty w sile żywej i sprzęcie, co w dużej mierze przyczyniło się do ich kapitulacji.

W tym czasie, gdy toczyły się walki o zlikwidowanie okrążonego zgrupowania nieprzyjaciela, główne siły Frontu, wspierane przez lotnictwo, posuwały się szybko

na zachód. Szczególnie duże sukcesy osiągnięto na prawym skrzydle Frontu. Związki ogólnowojskowe i pancerne we współdziałaniu z lotnictwem łamały opór wojsk niemieckich na tyłowych rubieżach obronnych. Już 20 lipca wyzwolona została Rawa-Ruska. Do dnia 23 wojska radzieckie, ścigając rozbite dywizje nieprzyjacielskie - doszły do rzeki San i przy wsparciu lotnictwa z marszu sforsowały tę rubież wodną. W ten sposób wojska radzieckie przesunęły się daleko na zachód, oskrzydłając zgrupowanie lwowskie nieprzyjaciela od strony północno - zachodniej.

Nacierając na kierunku lwowskim, wojska radzieckie zawiązały walki na podejściu do Lwowa. Dowództwo niemieckie dążąc za wszelką cenę do utrzymania w swych rękach Lwowa - centralnego węzła obrony na Zachodniej Ukrainie - przerzuciło tutaj jeszcze cztery nowe dywizje, wzmacniając tym samym zawczasu przygotowaną obronę wokół miasta.

Podczas walk o opanowanie Lwowa szczególnie skutecznie działało lotnictwo bombowe, które obezwładniając i niszcząc punkty oporu nieprzyjaciela torowało tym samym drogę dla piechoty i czołgów. Zadanie obezwładnienia punktów oporu w południowej części miasta Lwowa powierzono zostało lotnictwu bombowemu wykonującemu bombardowania z lotu nurkowego. Rezultaty działań lotnictwa radzieckiego były należycie wykorzystane przez wojska lądowe, które niezwłocznie ruszyły do szturmów na miasta. Pod wieczór 27 lipca na skutek uderzeń wojsk Frontu od wschodu, zachodu i południa Lwów został oczyszczony z wojsk nieprzyjaciela. W tym samym dniu zostały również wyzwolone miasta Przemyśl i Stanisławów.

W czasie walk o Lwów i Przemyśl olbrzymią pomocą wojskom lądowym okazało lotnictwo 2 AL wykonując od 23 do 27 lipca 5309 samolotolotów.

W drugim etapie operacji w ciągu dziewięciu dni natarcia wojska Frontu rozbiły lwowskie i rawo-ruskie zgrupowanie nieprzyjaciela oraz zadały klęskę stanisławowskiemu zgrupowaniu nieprzyjaciela.

W okresie tym wojska 1 Frontu Ukraińskiego posunęły się naprzód ponad 200 km i stworzyły warunki do rozwinięcia dalszego natarcia na terenach południowo -

wschodniej Polski i w kierunku granic Czechosłowacji.

c/ Działania bojowe lotnictwa w trzecim etapie operacji

/28.VII - 30.VIII.1944 r./.

Sukcesy osiągnięte w drugim etapie operacji stworzyły korzystne warunki do wykonania nowych zadań, które zostały postawione przez Naczelne Dowództwo w dyrektywie wydanej dowódcy Frontu dnia 27 lipca. Zgodnie z tą dyrektywą Front miał skierować siły główne w kierunku północno - zachodnim, podejść na szerokim froncie do rzeki Wisły, sforsować ją z marszu i uchwycić przyczółek w rejonie Sandomierza.

Wojska Frontu kontynuując pościg za nieprzyjacielem już 30 lipca podszły do Wisły, rozpoczynając jej forsowanie z marszu. Wojska lewego skrzydła Frontu wyzwoliły przemysłowy i naftowy rejon Zachodniej Ukrainy - Drohobycz.

Po zdobyciu przyczółka na Wiśle przez wojska radzieckie w rejonie Sandomierza, dowództwo niemieckie ściągnęło z różnych kierunków swoje odwoły, które wykonały szereg zaciętych przeciwuderzeń, usiłując zepchnąć wojska radzieckie z powrotem za Wisłę.

Dużą pomoc wojskom radzieckim przy odpięciu przeciwuderzeń w czasie utrzymywania przyczółka na Wiśle okazała 2 armia lotnicza. W ciągu sierpnia armia ta wykonała ponad 17000 samolotolotów.

W niszczeniu wojsk pancernych nieprzyjaciela podczas odpięcia jego kontrataków i przeciwuderzeń szczególnie wyróżniły się związki lotnictwa szturmowego. Grupy szturmowców naprowadzane z ziemi przez radiostację na ugrupowania czołgów nieprzyjaciela, działając przeważnie z małych wysokości, zadawały im duże straty.

Nadmienić należy, że w tym okresie lotnictwo niemieckie znacznie wzmożyło aktywność działań. Często niemieckie bombowce pod osłoną myśliwców usiłowały wykonywać uderzenia na wojska radzieckie broniące się na przyczółku w rejonie Sandomierza. Dlatego lotnictwo myśliwskie 2 armii lotniczej musiało staczać dużo walk powietrznych z lotnictwem nieprzyjaciela, ażeby uniemożliwić mu wykonanie uderzeń na własne wojska.

Podczas walk o przyczółek sandomierski lotnictwo 2 AL przeprowadziło 310 walk powietrznych, zestrzeliwując około 200 samolotów nieprzyjaciela.

Szczególnie pomyślnie w tym okresie działała dywizja lotnictwa myśliwskiego dowodzona przez płk Pokryszkina. Każdy lot bojowy pododdziałów tej dywizji przynosił im coraz to nowe zwycięstwa. Podczas kilku walk powietrznych piloci tej dywizji zestrzelili 20 samolotów nieprzyjaciela nie ponosząc żadnych strat.

20 sierpnia 1944 roku w dniu święta lotnictwa na podstawie dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRR płk Pokryszkin za wzorowe wykonywanie zadań bojowych stawianych przez dowództwo i osobiste zestrzelenie 57 samolotów nieprzyjaciela^{x/} otrzymał tytuł trzykrotnego Bohatera Związku Radzieckiego^{xx/}.

W wyniku opanowania i utrzymania dużego przyczółka na zachodnim brzegu Wisły w rejonie Sandomierza powstały sprzyjające warunki do przeprowadzenia dalszych operacji w celu całkowitego wyzwolenia narodu polskiego spod okupacji hitlerowskiej.

ZAKOŃCZENIE.

W pomyślnym przeprowadzeniu operacji obrzynie pomoc radzieckim wojskom lądowym okazała lotnictwo 2 armii lotniczej. W ciągu 17 dni natarcia /do momentu podejścia wojsk Frontu do rzeki Wisły /armia wykonała ponad 30 000 samolotolotów.

x/ Jest to liczba samolotów zestrzelonych do sierpnia 1944 r.; w ogóle podczas wojny płk Pokryszkin zestrzelił 59 samolotów nieprzyjaciela.

xx/ Płk Pokryszkin był pierwszym trzykrotnym Bohaterem Związku Radzieckiego.

W pierwszym etapie operacji zasadniczy wysiłek lotnictwa skierowano na zabezpieczenie przełamania taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela przez armie ogólnowojskowe i wprowadzenie w wyłom grup szybkich. W tym etapie operacji /od 13 do 18 lipca/ lotnictwo wykonało 14683 samolotoloty, w tym przeszło 7500 samolotów bezpośrednio na korzyść armii ogólnowojskowych i grup szybkich. W tymże okresie lotnictwo myśliwskie stoczyło 239 walk powietrznych, podczas których zestrzelono 211 samolotów niemieckich. 2

W pierwszym etapie operacji osiągnięto ściśle współdziałanie pomiędzy wojskami lądowymi a lotnictwem w ogniwach: armia ogólnowojskowa - korpus lotniczy; korpus armijny - dywizja lotnicza.

Lotnictwo Frontu podczas działań bojowych w tym etapie operacji zademonstrowało wysoką umiejętność wykonywania silnych ześrodkowanych uderzeń w skali korpusu lotniczego na kontratakujące zgrupowania nieprzyjaciela i jego odwoły w głębi, jak również prowadzenia urzutowanych działań przy wspieraniu i zabezpieczaniu walki piechoty i czołgów w czasie przełamania obrony nieprzyjaciela.

W drugim i trzecim etapie operacji główny wysiłek lotnictwa skupiony został na zabezpieczenie działań wojsk lądowych podczas zdobywania przez nie ważnych i wielkich węzłów obrony /Lwów, Przemyśl, Stanisławów/ oraz na wsparcie wojsk w czasie forsowania rzek i przy uchyceniu i poszerzeniu zdobytych przyczółków.

Podczas szóstego uderzenia lotnictwo nieprzyjacielskie poniosło duże straty. Radzieckie Biuro Informacyjne podało, że w operacji 1 Frontu Ukraińskiego, od 13 lipca do 12 sierpnia 1944 r., lotnictwo niemieckie straciło około 700 samolotów, zniszczonych w walkach powietrznych i zdobytych na jego lotniskach. 9

OPRACOWAŁ:
ST. WYKLADÓWCA KATEDRY nr 11

Wyd. w 35 egz.

Egz. nr 1-15-Katedra nr 11
Egz. nr 16-35-Biblioteka Szkoł.
Wyd. mjr dypl. Krzemiński
Druk JD, dn. 18.X.60 r.
Nr ks. 632/WW.

/-/ mjr dypl. Cz. KRZEMIŃSKI

Podział lotnictwa dla wsparcia armii ogólnowojskowych

Kierunek	Nazwa armii ogólnowojskowej	Nazwa wspierających związków lotniczych	Ilość samolotów				Razem
			LB	LBN	LSz	LM	
	3 A gw.	1 MKI gw.	-	-	230	93	323
	13 A	5 KLSz	-	-	219	131	350
Nawo-ruski	obie armie	2 KLB gw.	288	-	-	-	288
		7 KLM	-	-	-	275	275
	Razem na kierunku:		288	-	449	499	1236
Lwowski	60 A	1 KLSz gw.	-	-	214	122	336
	38 A	5 KLM	-	-	-	234	234
		8 KLSz	-	-	302	123	425
	obie armie	10 KLM	-	-	-	289	289
		4 KLB	286	-	-	-	286
	208DNB	-	105	-	-	105	
	Razem na kierunku:		286	105	516	768	1675
	Odwód dowódcy 2 armii lotniczej ^{x/}	10 ELSz gw.	-	-	81	54	135
		6 DLM gw.	-	-	-	88	88
	Razem w odwodzie:		-	-	81	142	223

x/ Po wykonaniu pierwszego lotu 2 i 4 KLB oraz jedna DLM /z 5 KLM/ przeszły do odwodu dowódcy 2 armii lotniczej.

Podział lotnictwa dla zabezpieczenia działań grup szybkich.

Nazwa związków szybkich	Nazwa zabezpieczających związków lotniczych	Ilość samolotów		Razem samolotów
		szturmowych	myśliwskich	
1 armia pancerna gw.	4 DLSz gw. i dwa plm z 5 KLSz	105	78	183
Grupa konno-zmechanizowana gen. Baranowa	5 KLSz i dwa plm z 1 MKL	113	62	175
3 armia pancerna gw.	8 DLSz i 12 DLM gw. z 1 KLSz	116	122	238
4 armia pancerna gw.	224 DLSz i 236 plm z 8 KLSz	172	123	295
Grupa konno-zmechanizowana gen. Sokółowa	10 DLSz gw. 16 DLM gw.	79	150	229
Razem:		585	539	1120

BIBLIOGRAFIA:

1. "Rozgromienie wojsk niemiecko-faszystowskich na Zachodniej Ukrainie", wyd. MON 1956 r.
2. N. Denisow "Z kart chwały radzieckiego lotnictwa", wyd. MON 1955 r.
3. Płk N. Bakul "Udział lotnictwa radzieckiego w szóstym uderzeniu", Wojskowy Przegląd Lotniczy nr 7/1953 r.
4. "Rozwój radzieckiej sztuki wojennej w trzecim okresie Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego /1944r./", wyd. MON 1956 r.
5. "Rozwój taktyki w Wielkiej Wojnie Narodowej 1941-1945", wyd. MON 1960 r.

